‘De andere kant

In het kader van 75 jaar bevrijding zendt Omroep MAX een tweede reeks In de voetsporen van de bevrijding uit. Presentator Philip Freriks vertelt wat hem het meest aangreep.

TEKST: **BRAM DE GRAAF**, BEELD: **ANEFO**, **MAX**

Bijzonder feest

18 september 1944, rond tien uur ’s avonds: het centrum van Eindhoven viert feest. Colonnes Britse tanks en voertuigen trekken sinds een paar uur door de stad noordwaarts, toegejuicht door duizenden toegestroomde inwoners. Soldaten delen sigaretten en chocolade uit en kussen jonge vrouwen. De elfjarige Piet Hoppenbrouwers bevindt zich in de feestende massa. Na bijna viereneenhalf jaar zijn ze bevrijd. Stiekem rookt hij zijn eerste sigaretje. Een dag later is Eindhoven veranderd in een hel. Duitse vliegtuigen hebben de doorgangsroute in de stad gebombardeerd en Britse munitiewagens zijn ontploft. Het centrum ligt deels in puin, meer dan tweehonderd mensen zijn omgekomen. Als door een wonder overleeft Hoppenbrouwers. Wanneer hij 75 jaar later met Philip Freriks de plek bezoekt, vecht hij tegen zijn tranen. “Het zijn toch dit soort persoonlijke verhalen die je het meest raken,” zegt de presentator. “Vaak waren het nog kinderen in die tijd en de gebeurtenissen staan in hun geheugen gegrift.”

Chaos, verwoesting en ellende

Die septemberdagen in Eindhoven zijn illustratief voor de bevrijding van Nederland. Vanaf het betreden van de Nederlandse bodem door de geallieerden op 12 september 1944, tot aan de Duitse capitulatie op 5 mei 1945, gaan euforie en blijdschap gepaard met chaos, verwoesting en ellende. Freriks zelf weet daar alles van. Zelf was hij nog een baby, maar zijn negenjarige broer Jan kwam bij de bevrijding van Groningen om het leven. “Wij dachten thuis genuanceerd over de bevrijding,” zegt hij. “We kenden die andere kant. Voor

Philip Freriks met verzetsheldin Selma

van de bevrijding’

mijn ouders was Bevrijdingsdag een dag van rouw. Tijdens het maken van deze serie is dat beeld bij mij versterkt. Als Noord-Nederlander had ik de neiging dat wat zich in het zuiden had afgespeeld te bagatelliseren. Boven de rivieren hadden we immers de Hongerwinter meegemaakt en werden we pas maanden later bevrijd. Ik had me nooit gerealiseerd hoe hard er in Noord-Brabant, en ook in Limburg en Zeeland, is gevochten. Het was een tweede Normandië.”

Hoogtepunt

In de serie ontmoet hij talloze ooggetuigen van de acht maanden durende strijd die nodig was om Nederland te bevrijden. “Bij al deze hoogbejaarde mannen, geallieerden en Duitsers bleek: het overkwam hen meer, dan dat ze bewust voor die oorlog kozen. En die bleek ook heel anders dan ze hadden verwacht: veel gewelddadiger en veel verwoestender.” Freriks reisde door heel het land, maar bezocht ook Canada, Groot-Brittannië en Duitsland. Een hoogtepunt was het interview daar in het voormalige concentratiekamp Ravensbrück met de Joodse verzetsheldin Selma van de Perre (97). Zij is een van de laatste nog levende voormalige gevangenen van dat kamp. “Het is er heel stil, er komen nauwelijks toeristen. Naast het kamp staan nog de woningen van de kampbewakers. Net als bij Kamp Vught, waar we ook hebben gefilmd, ligt naast het kamp een meer waar de kinderen van die bewakers en dorpsbewoners tijdens de oorlog zwommen en plezier maakten. Een ongelofelijk contrast. Dat maakt het nog onvoorstelbaarder.”

‘Voor mijn ouders was Bevrijdingsdag een dag van rouw’

Eigen verhaal

Ook Freriks eigen verhaal komt aan bod. Met zijn oudere broer bezoekt hij het voormalige bovenhuis van zijn grootouders in Groningen, waar hun broertje Jan tijdens de Hongerwinter was ondergebracht. In Utrecht, waar het gezin woonde, was er onvoldoende te eten. Jan stierf daar op 14 april 1945 door een verdwaalde kogel. Na hun overlijden is Freriks gaan uitzoeken wat er nu echt was gebeurd – hij schreef daarover het boek *Jantje*. “Over wat en hoe werd nooit gesproken. Dus mijn vraag was: waar kwam die kogel vandaan?” Hij ontdekte dat het vrijwel zeker een Canadese soldaat was geweest die Jan per ongeluk doodde terwijl die achter het raam stond te kijken naar wat er buiten gebeurde; in het benedenhuis woonde een NSB’er die op de bevrijders had gevuurd. “Bij de bevrijding van Groningen zijn meer dan honderd burgers omgekomen. Jan is er een van. Doordat ik nu weet hoe, is voor mij, maar ook voor mijn broer en zus, het verhaal rond. Ik ken ook de context: veel mensen stonden gewoon naar de gevechten te kijken, terwijl de Canadezen riepen: ‘Wegwezen!’ Een totaal chaotische situatie, waarbij mensen niet doorhadden welk risico ze liepen. Het was een emotioneel moment voor me om daar voor dat huis te staan. Gedurende de hele serie ben ik de vragensteller; nu was ik ineens zelf deel van het verhaal. Ik geef toe: dat ging door heel mijn lijf.”

In de voetsporen van de bevrijding | **zaterdag** | **20.35**
MAX | **NPO 2**